

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ НАЦІОНАЛЬНОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

ANALYSIS OF NATIONAL INNOVATION DEVELOPMENT TRENDS

Стаття присвячена аналітиці динаміки змін у структурі національних інвестиційних процесів на основі Глобального індексу інновацій. Підтверджено, що втілення інновацій в нові технологічні процеси виступає рушійною силою економічного розвитку країни. Інноваційний процес являє собою певні нововведення або інноваційні зміни, що охоплюють декілька етапів розробки (виникнення ідеї, підготовчі операції, втілення в життя) та передбачає появу нової зміни або новації. Доведено, що інновації відіграють центральну роль у стимулюванні зростання продуктивності та сприянні конкурентоспроможності у глобальному світі, де інновації є визначальним фактором для розвинутої економіки. Інновації також мають вирішальне значення для соціального розвитку, тому що спрямовані на якісній підтримці у державній політиці та наданні державних послуг. Незважаючи на те, що результати інноваційної діяльності України свідчать про поступовий і скромний прогрес, необхідно продовжувати діяльність у напрямку створення стратегій подальшого прогресу на основі інвестицій у дослідження та розробки.

Ключові слова: інвестиції, інновації, інвестиційно-інноваційні процеси, національна економіка.

Стаття посвячена аналітике динаміки изменений в структуре национальных

инвестиционных процессов на основе Глобального индекса инноваций. Подтверждено, что воплощение инноваций в новые технологические процессы выступает движущей силой экономического развития страны. Инновационный процесс представляет собой определенные новшества или инновационные изменения, охватывающие несколько этапов разработки (возникновение идеи, подготовительные операции, воплощение в жизнь) и предусматривает появление новой смены или новации. Доказано, что инновации играют центральную роль в стимулировании роста производительности и содействии конкурентоспособности в глобальном мире, где инновации являются значительным фактором для развитой экономики. Инновации также имеют решающее значение для социального развития, так как направлены на качественной поддержке в государственной политике и предоставлении государственных услуг. Несмотря на то, что результаты инновационной деятельности Украины свидетельствуют о постепенном и скромный прогресс, необходимо продолжать деятельность в направлении создания стратегий дальнейшего прогресса на основе инвестиций в исследования и разработки.

Ключевые слова: инвестиции, инновации, инвестиционно-инновационные процессы, национальная экономика.

УДК 330.322:631.11:336

Кравець Л.О.

здобувач

Міжнародний університет

бізнесу і права

The article is devoted to the analysis of dynamics of changes in the structure of national investment processes based on the Global Innovation Index. It is confirmed that the implementation of innovations in new technological processes is the driving force of the economic development of the country. An innovation process is a set of innovations or innovations that involve several stages of development (idea emergence, preparatory operations, implementation) and implies a new change or innovation. It has been proven that innovation plays a central role in stimulating productivity growth and promoting competitiveness in a global world where innovation is a determining factor for the advanced economy. Innovation is also crucial for social development because it is aimed at quality support in public policy and public service delivery. Despite the fact that the results of innovative activity of Ukraine indicate gradual and modest progress, it is necessary to continue working towards developing further progress strategies through investment in research and development. The investment-innovation direction of development has become a necessary attribute of strategic guidelines for the development of the national economy. Implementation of innovation processes is impossible without proper investment support. Only innovations secured with financial resources can be used to accelerate the socio-economic development of the state. Concentrating investment resources on the implementation of research results will enable science to be funded from various sources at 3% of GDP by 2030, which in turn will increase the scientific and technological potential and increase the efficiency of the production sector of the economy in the face of constant changes. The growth of the number of industrial enterprises engaged in innovation activity in 2018 and the increase in the number of implemented new technological processes and types of innovative products, as well as the increase in the volume of realized innovative products contributed to the improvement of the innovation rating of Ukraine. The analysis of statistical indicators made it possible to determine additional reserves for improving the innovativeness of the Ukrainian economy by increasing the level of implemented new technological processes. The effectiveness of an open model national investment and innovation system depends on the effectiveness of internal interconnections and communications that cover the flow of financial and information capital.

Key words: investments, innovations, investment-innovation processes, national economy.

Постановка проблеми. Підвищення ефективності інвестиційно-інноваційної сфери виступає одним із ключових завдань стратегічного національного розвитку. Реалізація даного завдання передбачає створення належних організаційних умов інноваційного оновлення національного економічного середовища, що сприятиме розширеній мотивації взаємоузгодженої роботи бізнесу, влади та громади в напрямку впровадження інноваційних процесів та залучення інвестиційних ресурсів. Необхідність забезпечення економічного зростання у поєднанні із поступовим вичерпуванням наявних ресурсів та розвитком міжнародного конкурентного середовища викликають необхід-

ність використання інноваційних технологій та залучення інвестиційних ресурсів в національному економічному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Всі науковці, які займаються вивченням інноваційного розвитку, підтверджують важливість інвестицій для подолання кризових явищ в економіці України. Серед них Борецько В.І., Мазій Н.Г., Командровська В.Є., Іртищева І.О., Прядко І.В., Череп А.В., Федулова Л.І., Гізело О.І., Волкова О.І., Гребенюк Т.В. та ін. Проте, попередніх результатів досліджень та рекомендацій виявилось недостатньо для переходу України на інноваційну модель розвитку з ефективним використанням інвестицій в умовах

постійних змін економічного середовища. Крім того спостерігаються сильні асиметрії та контрасти у сфері інноваційного розвитку різних галузей та регіонів України, що вимагає пошуку сучасних механізмів розвитку національних інвестиційно-інноваційних процесів в умовах змін внутрішнього та зовнішнього економічного середовища.

Постановка завдання. Метою данної статті є аналіз тенденцій національного інноваційного розвитку на основі Глобального індексу інновацій, визначення та характеристика кількості упроваджених нових технологічних процесів та видів інноваційної продукції (товарів, послуг) у промисловості, визначення додаткових резервів підвищення інноваційності економіки України за рахунок підвищення рівня упроваджених нових технологічних процесів

Виклад основного матеріалу дослідження. Інструментом розуміння багатоаспектного інноваційного розвитку виступає Глобальний індекс інновацій (ГІІ) [1]. ГІІ виступає еталоном вимірювання ефективності інновацій в економіці. Він розраховується для 129 країн вже понад 10 років. ГІІ враховує 80 макроекономічних показників та реалізує можливість порівняння інноваційного розвитку різних країн. Крім того за допомогою аналізу складових цього індексу існує можливість виявляти слабкі сторони інноваційного розвитку та так звані «тригерні» показники, зміна яких може суттєво вплинути на інноваційне оновлення економіки країни. До аналізу складових Глобального індексу інновацій вдаються не тільки науковці, а і політики, представники сфери бізнесу та інші зацікавлені сторони [1].

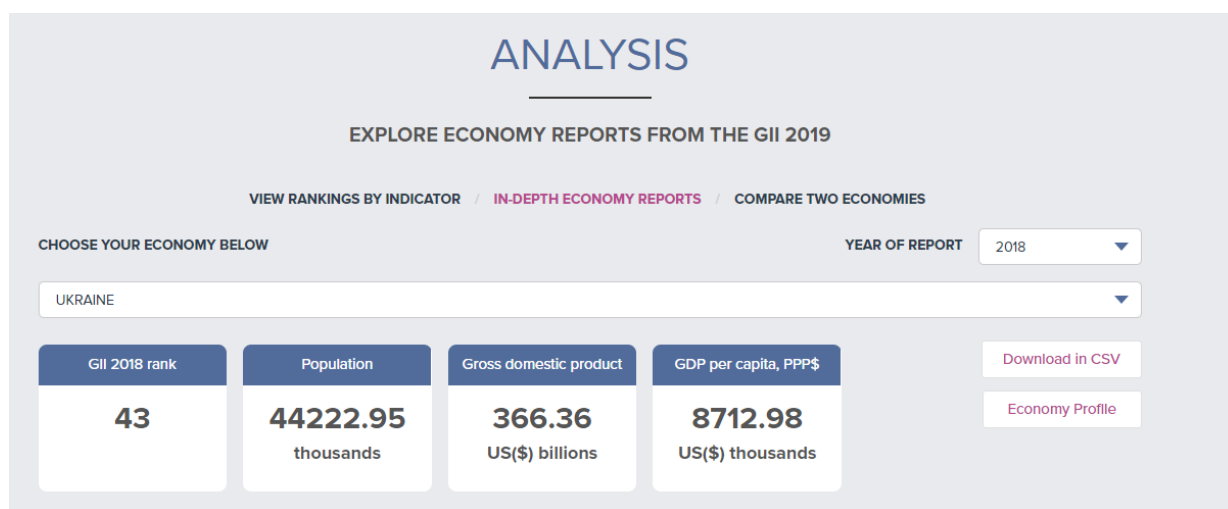

Рис. 1. Глобальний індекс інновацій України за 2018 рік

Джерело: [1]

Таблиця 1

Кількість промислових підприємств, що займались інноваційною діяльністю

	Усього, од		Відсотків до загальної кількості промислових підприємств, що впроваджували нові технологічні процеси та/або нову чи значно вдосконалену продукцію (товари, послуги)	
	2017	2018	2017	2018
Кількість промислових підприємств, що впроваджували нові технологічні процеси та/або нову чи значно вдосконалену продукцію (товари, послуги)	672	739	x	x
впроваджували нові технологічні процеси	456	451	67,9	61,0
у тому числі:				
– маловідходні, ресурсозберігаючі	198	224	29,5	30,3
– впроваджували нову або значно вдосконалену продукцію (товари, послуги)	358	637	53,3	86,2
– з них нові види машин, устаткування, приладів, апаратів тощо	143	171	21,3	23,1
Кількість промислових підприємств, що реалізували інноваційну продукцію (товари, послуги)	450	674	x	x

Джерело: [2]

Глобальний індекс інновацій враховує оцінку наступних складових: науково-дослідні інститути, людський капітал, інфраструктура, ринкові можливості, технології та творчі результати [1].

У рейтингу Глобального індексу інновацій за 2018 рік Україна посіла 43 місце серед 129 аналізованих країн. Слід зазначити, що порівняно із попереднім 2017 роком, Україна піднялася в рейтингу на три позиції. Показники складових індексу інновацій України за 2018 рік наведено у додатку А.

На покращення позиції в рейтингу Глобального індексу інновацій за 2018 рік порівняно із 2017 роком вплинули наступні фактори:

- зростання кількості промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю;
- зростання кількості упроваджених нових технологічних процесів та видів інноваційної продукції (товарів, послуг) у промисловості;
- зростання обсягів реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг) промислових підприємств.

Динаміка кількості промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю наведена у таблиці 1.

За даними Державної служби статистики України, у 2018 році порівняно із 2017 роком кількість промислових підприємств, що впроваджували нові технологічні процеси та/або нову чи значно вдосконалену продукцію (товари, послуги) зросла на 67 підприємств, що відповідає 10% приросту. А кількість промислових підприємств, що реалізували інноваційну продукцію (товари, послуги) зросла 224 підприємства, що відповідає 50% приросту. Таким чином інтенсивність зростання промислових підприємств, що реалізували інноваційну продукцію значно перевищує інтенсивність зростання промислових підприємств, що впроваджували нові технологічні процеси.

Динаміка кількості упроваджених нових технологічних процесів та видів інноваційної продукції (товарів, послуг) у промисловості наведена у таблиці 2.

За даними Державної служби статистики України, у 2018 році порівняно із 2017 роком кількість упроваджених нових технологічних процесів зросла на 171, що відповідає приросту на 9%. Проте у 2018 році не вдалося досягти рівня упроваджених нових технологічних процесів за 2010 рік. У 2018 році кількість упроваджених нових технологічних процесів була меншою на 41 від відповідного показника 2010 року. Щодо маловідходних та ресурсозберігаючих процесів, то за період 2010-2018 роки спостерігається їх прискорене зростання, у 2018 році порівняно із 2017 роком їх кількість зросла на 315, а порівняно із 2010 роком – на 447.

За статистичними даними у 2018 році порівняно із 2017 роком кількість упроваджених видів інноваційної продукції (товарів, послуг) зросла на 1456 видів, що відповідає приросту на 61%. Порівняно із 2010 роком, у 2018 році кількість упроваджених видів інноваційної продукції (товарів, послуг) зросла на 1435 видів, що відповідає приросту на 60%. Динаміка нових видів машин, устаткування, приладів, апаратів також характеризується зростанням у 2018 році порівняно із 2017 роком та порівняно із 2010 роком. Проте, ні у 2017 році, ні у 2018 році не вдалося досягти пікового значення кількості нових видів машин, устаткування, приладів, апаратів за 2015 рік, що пояснюється тим, що у 2015 році відбулося найбільше за всі роки упровадження нових видів машин та устаткування у промисловості України.

Динаміка обсягів реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг) промислових підприємств наведена у таблиці 3.

За даними Державної служби статистики України, у 2018 році порівняно із 2017 роком

Таблиця 2

Кількість упроваджених нових технологічних процесів та видів інноваційної продукції (товарів, послуг) у промисловості (од)

	2010	2015	2017	2018
Кількість упроваджених нових технологічних процесів	2043	1217	1831	2002
у тому числі:				
– маловідходних, ресурсозберігаючих	479	458	611	926
Кількість упроваджених видів інноваційної продукції (товарів, послуг)	2408	3136	2387	3843
– з них нових видів машин, устаткування, приладів, апаратів тощо	663	966	751	920

Джерело: [2]

Таблиця 3

Обсяг реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг) промислових підприємств

	2010	2015	2017	млн грн 2018
Усього	33697,6	23050,1	17714,2	24861,1
у тому числі нової для ринку	10995,1	7284,2	4484,6	7863,7

Джерело: [2]

обсяг реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг) промислових підприємств зріс на 1,47146,9 млн грн., що відповідає приросту на 40%. Проте, у 2010 році обсяг реалізованої інноваційної продукції перевищував значення за 2018 рік, таким чином, у 2018 році порівняно із 2010 роком відбулося зменшення даного показника на 3131,4 млн грн, що відповідає зменшенню на 28,5%.

Щодо обсягів реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг) за видами економічної діяльності промисловості у 2018 році, то слід зазначити, що 24861,1 млн грн реалізованої інноваційної продукції склали тільки 0,8% загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) промислових підприємств. Із загального обсягу реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг) у 2018 році, продукція (товари, послуги), що була новою для ринку становила 7863,7 млн грн, а продукція (товари, послуги), що була новою лише для підприємства становила 16997,4 млн грн.

За даними Глобального індексу інновацій (Global Innovation Index), у 2018 році Україна посіла у рейтингу найвищу позицію за останні сім років – 43 місце, покращивши його з минулого року на сім позицій, а в попередньому році Україна піднялася на шість пунктів, що обумовлено високим коефіцієнтом інноваційної ефективності – співвідношенням отриманого результату до інноваційних ресурсів. Серед сильних сторін держави варто відзначити такі показники, як створення знань і результати наукових досліджень, співвідношення патентів за походженням до валового внутрішнього продукту за паритетом купівельної спроможності, співвідношення корисних моделей за походженням до валового внутрішнього продукту за паритетом купівельної спроможності, витрати на комп'ютерне програмне забезпечення у відсотках до валового внутрішнього продукту, експорт інформаційно-комунікаційних послуг у відсотках загального обсягу торгівлі. Так, за даними Держстату, у 2017 році продукція сектору інформаційних технологій становила більше ніж 3 відсотки валового внутрішнього продукту, а сукупний дохід галузі – більше ніж 3,5 млрд. доларів США, що співставно з обсягами продукції високотехнологічного сектору [3].

Таким чином, зростання у 2018 році кількості промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю та зростання кількості упродовжених нових технологічних процесів та видів інноваційної продукції, а також зростання обсягів реалізованої інноваційної продукції вплинули на покращення інноваційного рейтингу України. Аналіз статистичних показників дозволив визначити додаткові резерви підвищення інноваційності економіки України за рахунок підвищення рівня упродовжених нових технологічних процесів.

Погоджуємося з думкою вчених Комаровської В.Є. та Любезної І.І., що на сьогодні «залученню інвестицій заважає вплив негативних факторів інвестування в транспортну сферу, зокрема: невідповідність міжнародним стандартам, застарілість основних засобів, неефективне використання наявних транспортних ресурсів, а також економічні та політичні проблеми в Україні, що підвищують ризики інвестування та відлякують потенційних інвесторів [4]. Отже, важливою умовою зростання інвестиційних вкладень у розвиток транспортно-логістичної системи України є створення сприятливого інвестиційного та бізнес-клімату, стабілізація макроекономічних процесів та вирішення геополітичних проблем, зокрема припинення військових дій, що виступають суттєвим фактором ризику для іноземного інвестування та динамічного розвитку галузі.

На думку Гізело О.І., «ситуація ускладнюється тим, що основою зростання, на думку сучасних керівників держави, має стати підприємницька активність та комерціалізація наукових досягнень. Звичайно, комерціалізація потрібна і важлива, але навіть було руйнувати академічні інститути, тримаючи їх на голодному пайку? І чому раптом роль підприємця стала вагомішою за ролі вченого та інженера? На рівні риторики визнається важливість цілеспрямованої промислової політики з державною підтримкою ключових галузей, гнучкими податками та іншими інструментами, але проблема в тому, що навіть якщо вказані ідеї і будуть реалізовані, то їх вплив на економічне зростання та соціальний розвиток буде незначним» [5].

Отже, на сучасному етапі розвитку національної економіки, що характеризується макроекономічною дестабілізацією та значною мінливістю зовнішнього оточення, важливими проблемами інвестиційної політики є не тільки формування інвестиційного потенціалу, а також розроблення механізмів ефективного використання обмежених фінансових ресурсів. Не зважаючи на кризові явища, інвестиції повинні мати насамперед стратегічне спрямування та вкладатися в проекти, сфери і види діяльності, що фундаментально сприяють їх мультиплікативному ефекту, і за рахунок дифузії потенційно охоплюють всі сфери господарства країни. На макрорівні такими пріоритетами повинні стати: людський капітал, наукові дослідження та розбудова інфраструктури. Це сфери, що якісно впливають на розвиток продуктивних сил та є провідними чинниками забезпечення інвестиційної привабливості країни.

Проведений аналіз ефективності реалізації інвестиційного потенціалу у вітчизняній економіці дозволяє стверджувати, що на сьогодні існують значні резерви, як щодо збільшення обсягів інвестиційних ресурсів, що повинні спря-

мовуватися в економіку, так і більш ефективних напрямків їх використання, що у підсумку повинно забезпечити її стабілізацію та перехід до сталої моделі розвитку.

Висновки з проведеного дослідження. Зменшення частки стратегічних інвестицій в економіку України пояснюється нестабільним політичним становищем та постійними змінами економічного середовища, що в свою чергу негативно впливає на фінансову спроможність вітчизняних підприємств та галузей. Останнє десятиріччя характеризується значними коливаннями обсягів капітальних інвестицій в економіку України. інновації мають велике значення для національної економіки. Але максимізація випуску інновацій в усьому світі вимагає двох ключових умов: по-перше, країни повинні впроваджувати ефективну політику для максимізації власних результатів інновацій. По-друге, глобальна економічна та торговельна система повинна дозволити процвітанню галузей, що базуються на інноваціях, надаючи доступ до великих міжнародних ринків, протистоячи надмірній неринковій конкуренції та забезпечуючи надійний захист інтелектуальної власності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Глобальний індекс інновацій. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/home> (дата звернення: 01.04.2019).
2. Статистичний щорічник України, 2018 р. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/11/zb_yearbook_2018.pdf (дата звернення: 01.04.2019).
3. СТРАТЕГІЯ розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. СХВАЛЕНО розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80> (дата звернення: 01.04.2019).
4. Командровська В. Є., Любезна І. І. Проблеми залучення іноземних інвестицій у транспортну інфраструктуру України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. Випуск 5. С. 60-66.
5. Гізело О.І. Інвестиції в людський капітал як умова соціального розвитку країни. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2015. С. 11-14.
6. Іртищева І.О. Інноваційні процеси – важлива передумова забезпечення сталого розвитку України. Стратегія забезпечення сталого розвитку України. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. м. Київ, 20 березня 2008 р. – У трьох частинах / РВПС України НАН України. – К.: РВПС України НАН України, 2008. Ч. 3. 334 с.